

Súd: Krajský súd Prešov
Spisová značka: 3Co/208/2014
Identifikačné číslo súdneho spisu: 5112207621
Dátum vydania rozhodnutia: 04. 02. 2015
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Eva Šofranková
ECLI: ECLI:SK:KSPO:2015:5112207621.1

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Prešove v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Evy Šofrankovej a z členov senátu JUDr. Anny Ilčinovej a JUDr. Gabriely Klenkovej, PhD. v právnej veci žalobkyne Prvá stavebná sporiteľňa, a. s., Bajkalská 30, Bratislava, IČO: 31 335 004, zastúpenej JUDr. Silviou Sovovou, advokátkou, so sídlom Diamantová 10, Košice, proti žalovaným 1./ P. O., nar. XX.X.XXXX, bytom E. XXX, 2./ L. V., nar. XX.X.XXXX, bytom A. XX, 3./ Z. V., nar. X.X.XXXX, bytom A. XX, 4./ D. G., nar. XX.X.XXXX, bytom A. J. XXXXX, I., za účasti vedľajšieho účastníka na strane žalovaných Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS Važecká 16, Prešov, IČO: 42 176 778, zastúpeného JUDr. Igorom Šafrankom, advokátom, so sídlom Sov. hrdinov 163/66, Svidník, o zaplatenie 8.394,76 Eur s príslušenstvom, o odvolaní žalobcu proti rozsudku Okresného súdu Svidník z 9.4.2014, č. k. 4C/121/2012-137, takto jednohlasne

rozhodol:

Potvrdzuje rozsudok vo výroku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti a vo výrokoch o trovách konania.

Žalobkyňa je povinná zaplatiť vedľajšiemu účastníkovi trovy odvolacieho konania 250,66 Eur na účet JUDr. Igora Šafranka, advokáta, do 3 dní od právoplatnosti rozsudku.

odôvodnenie:

Okresný súd Svidník (ďalej len „súd prvého stupňa“) napadnutým rozsudkom zaviazal žalovaných v 1., 2., 3. a 4. rade zaplatiť žalobkyňi 2.439,02 Eur s úrokom z omeškania vo výške 9,5 % ročne od 22.10.2011 do zaplatenia a nahradiť trovy konania vo výške 966,69 Eur na účet právnej zástupkyne žalobkyne JUDr. Silvie Sovovej do 3 dní od právoplatnosti rozsudku s tým, že plnením jedného zo žalovaných zaniká v rozsahu plnenia povinnosť ostatných žalovaných. V prevyšujúcej časti žalobu zamietol a zaviazal žalobkyňu zaplatiť vedľajšiemu účastníkovi náhradu trov konania 921,25 Eur na účet právneho zástupcu JUDr. Igora Šafranka do 3 dní od právoplatnosti rozsudku.

Rozhodnutie odôvodnil zistením, že v predmetnej veci ide o spor zo zmluvy o mimoriadnom medziúvere uzavretej dňa 26.11.2004. Prvá stavebná sporiteľňa, a. s. (ďalej len žalobkyňa) po tom ako odstúpila od zmluvy sa v predmetnom konaní domáha zaplatenia medziúveru s príslušenstvom (uplatnila sumu 8.394,76 Eur s 12,79 % p.a. úrokom z omeškania z istiny 8.135,59 Eur od 1.2.2012 do zaplatenia). Žalovaní v 1., 2. a 3.rade sú priami dlžníci a žalovaná v 4.rade je ručiteľkou z plnenia ich dlhu.

Prvostupňový súd vzhľadom na zrušenie zmluvy v dôsledku odstúpenia žalobkyne od zmluvy listom zo dňa 21.10.2011 podľa § 48 Občianskeho zákonníka uložil žalovaným povinnosť zaplatiť žalobkyňi z dôvodu bezdôvodného obohatenia podľa § 457 Občianskeho zákonníka sumu 2.439,02 Eur s tým, že plnením jedného z nich zaniká povinnosť v rozsahu plnenia voči ostatným. Prvostupňový súd zohľadnil splatenú časť úveru (úver v skutočne poskytnutej výške 9.842,- Eur, splatená časť 7.402,98 Eur, rozdiel

2.439,02 Eur). Súd priznal úroky z omeškania 9,5 % ročne zo sumy 2.439,02 Eur od 22.10.2011 do zaplataenia.

Prvostupňový súd skonštatoval, že vzhľadom na odstúpenie od zmluvy žalobkyňou nepovažoval za potrebné zaoberať sa ďalej zmluvnými podmienkami a praktikami dodávateľa. Odstúpením od zmluvy sa zmluva od začiatku zrušuje (§ 48 Občianskeho zákonníka) a každý z účastníkov je povinný vrátiť druhému všetko, čo podľa nej dostal (§ 457 Občianskeho zákonníka). Vo veci ide o vydanie bezdôvodného obohatenia a keďže žalovanému v 1.rade bol vyplatený mimoriadny medziúver vo výške 9.842,- Eur a podľa výpisu z účtu predloženého na pojednávaní žalobkyňou dňa 17.9.2013, žalovaný vrátil celkom sumu vo výške 7.402,98 Eur, za daného stavu má žalobkyňa nárok len na vydanie bezdôvodného obohatenia vo výške 2.439,02 Eur. Zároveň z uvedených dôvodov žalobu v prevyšujúcej časti zamietol. S poukazom na ust. § 517 Občianskeho zákonníka priznal úrok z omeškania vo výške 9,5 % ročne zo sumy 2.439,02 Eur od 22.10.2011 do zaplataenia, nakoľko titulom odstúpenia od zmluvy listom z 21.10.2011 nasledujúcim dňom, t. j. 22.10.2011 sa žalovaní dostali do omeškania s plnením peňažného záväzku.

O trovách konania súd rozhodol podľa § 142 ods. 2 O. s. p.. Čiastočne úspešnej žalobkyni priznal trovy konania pozostávajúce zo zaplataeného súdneho poplatku 146,- Eur a z trov právneho zastúpenia. Vedľajšiemu účastníkovi na strane žalovaných priznal trovy konania pozostávajúce z trov právneho zastúpenia.

Proti tomuto rozsudku v zákonnej lehote podala odvolanie žalobkyňa.

Rozsudok napadla z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia vzťahu medzi účastníkmi konania, nakoľko ona neobchádzala zákon, keď uzatvorila zmluvu o úvere podľa § 497 Obchodného zákonníka tak, ako to prikazuje ust. § 261 Obchodného zákonníka platného v čase uzatvorenia zmluvy. Žalobkyňa postupovala pri odstúpení od zmluvy nie podľa zmluvne dohodnutých podmienok upravených v zmluve o úvere, ale podľa zákonných ust. § 261 a §§ 344 a nasl. Obchodného zákonníka upravujúcich odstúpenie od zmluvy a prikazujúcich uplatňovať tieto ustanovenia v prípade tzv. absolútneho obchodu. Bola povinná postupovať v zmysle ustanovení Obchodného zákonníka, teda pri odstúpení neaplikovala žiadnu zmluvne dohodnutú podmienku iba zákon. Prvostupňový súd podľa odvolateľky nesprávne na základe § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka selektoval, ktoré ustanovenia Obchodného zákonníka použije, ktoré nepoužije, a to podľa toho, či to podľa jeho názoru je pre spotrebiteľa výhodnejšie. Uvedené je v rozpore s ust. § 261 ods. 3 Obchodného zákonníka, ale aj v rozpore s ust. § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka, ktorý umožňuje súdu posudzovať len zmluvné podmienky, ale nie podmienky dané ex lege. Z nesprávneho právneho posúdenia vzťahu medzi účastníkmi konania vyplýva, že súd prvého stupňa nesprávne rozhodol o uplatnenom nároku, nakoľko právne dôsledky odstúpenia od zmluvy podľa Obchodného zákonníka sú odlišné od právnych dôsledkov odstúpenia od zmluvy podľa Občianskeho zákonníka. Odvolateľka sa domnieva, že má nárok na priznanie riadneho úroku až do úplného zaplataenia poskytnutých úverových prostriedkov v zmysle ust. § 497 Obchodného zákonníka, tiež má nárok od účinnosti odstúpenia od zmluvy aj na zmluvne dohodnutý úrok z omeškania vo výške 5 % ročne s poukazom na ust. § 351 ods. 1 Obchodného zákonníka a čl. VII. bod 8 zmluvy o úvere. Za nesprávny považuje aj výrok o náhrade trov konania, nakoľko žalobkyňa si podaním zo dňa 10.4.2014 uplatnila náhradu trov konania vo výške 1.932,76 Eur, z toho náhradu za zaplataený súdny poplatok 503,50 Eur a náhradu trov právneho zastúpenia 1.429,23 Eur. Podľa odvolateľky vedľajší účastník nemá nárok na náhradu trov konania, nakoľko vstúpil do konania bez toho, aby o jeho službu požiadal niektorý z účastníkov konania. Vedľajší účastník pritom neuplatňoval práva spotrebiteľov, nenamietal neprijateľné zmluvné podmienky, len zavádzajúco desinterpretoval právny poriadok Slovenskej republiky. Navrhla rozsudok v zamietavom výroku a vo výroku o trovách konania zrušiť a vrátiť vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Vedľajší účastník k podanému odvolaniu navrhol rozsudok v napadnutej časti ako vecne správny potvrdiť a priznať náhradu trov odvolacieho konania 250,63 Eur.

Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací sú“) preskúmal vec v rozsahu suspenzívneho (odkladného) účinku odvolania (§ 206 O. s. p.) v zamietavom výroku a vo výroku o trovách konania a dospel k záveru, že rozsudok je v napadnutých výrokoch vecne správny.

Prvostupňový súd vychádzal zo skutkového stavu, ktorý má oporu vo vykonanom dokazovaní a vec vo vzťahu k dôsledkom odstúpenia od zmluvy správne právne posúdil. Odvolací súd na zdôraznenie správnosti a na vyrovnanie sa s odvolacími dôvodmi dopíňa. Je nepochybné, že účastníci konania uzatvorili zmluvu o mimoriadnom medziúvere dňa 26.11.2004 (žalovaný v 1.rade ako dlžník, žalovaní v 2. a 3.rade ako spoludlžníci a žalovaná v 4.rade ako ručiteľka), na základe ktorej žalovanému v 1.rade bol vyplatený medziúver vo výške 9.842,- Eur. Žalovaní v 1., 2. a 3.rade sa uzavretou zmluvou zaviazali do pridelenia cieľovej sumy splácať úroky mimoriadneho medziúveru 7,79 % p. a. mesačnými splátkami vo výške 64,66 Eur. Po pridelení cieľovej sumy zmluvy o stavebnom sporení sa žalovaní v 1., 2. a 3.rade zaviazali splácať stavebný úver vrátane úrokov vo výške 4,7 % p. a. pravidelnými mesačnými splátkami po 99,58 Eur. Z dôvodu porušenie zmluvnej povinnosti žalovanými v 1., 2. a 3.rade (neuhádzania mesačných splátok), Prvá stavebná sporiteľňa a. s., od zmluvy odstúpila, a to listom zo dňa 21.10.2011 a vyzvala žalovaných v 1., 2. a 3.rade na okamžité vrátenie poskytnutých úverových prostriedkov, pričom dlžná suma k 21.10.2011 predstavuje 8.119,50 Eur (č. l. 7 - 9 spisu). Žalovanej v 4.rade bolo oznámenie o odstúpení od zmluvy zaslané listom z 21.10.2011 s upozornením, že ak dlžník celý dlh v stanovenej lehote neuhradí, pristúpi žalobkyňa k vymáhaniu svojej pohľadávky súdnou cestou a následne prostredníctvom exekútora aj voči ručiteľovi ak nesplní pohľadávku v primeranej lehote po uplynutí doby poskytnutej dlžníkovi na plnenie (č. l. 10 spisu). Po odstúpení od zmluvy ani jeden zo žalovaných si svoju povinnosť nesplnil a v dôsledku tejto skutočnosti žalobkyňa uplatnila na súde žalobou povinnosť žalovaných zaplatiť uplatnenú čiastku.

Podľa názoru odvolacieho súdu predmetný spor vznikol zo zmluvy uzavretej medzi obchodníkom pri výkone jeho obchodnej činnosti (poskytovanie úverov) a spotrebiteľmi jeho úverovej služby. Ide o spotrebiteľskú zmluvu a sporný vzťah treba posúdiť vo svetle cieľov smernice Rady 93/13/EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (ďalej len „smernica“). Nejedná sa pritom o spotrebiteľský úver podľa zákona č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch (výnimka podľa § 1 ods. 2 písm. a/ zákona č. 258/2001 Z. z.). V čase vzniku zmluvy (26.11.2004) platila nasledujúca definícia spotrebiteľskej zmluvy (§ 23a zákona č. 634/1992 Z. z. o ochrane spotrebiteľa):

(1) Spotrebiteľskými zmluvami sú zmluvy uzavreté podľa Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, ako aj všetky iné zmluvy, ktorých charakteristickým znakom je, že sa uzavierajú vo viacerých prípadoch, a je obvyklé, že spotrebiteľ obsah zmluvy podstatným spôsobom neovplyvňuje.

(2) Na spotrebiteľské zmluvy, ktoré neboli uzavreté podľa osobitného predpisu, sa primerane použijú ustanovenia tohto predpisu.

Nemali by byť žiadne pochybnosti o tom, že predmetná zmluva je typovou zmluvou a že žalovaný nepoužil predmet plnenia na podnikanie, rovnako, že žalobkyňa je podnikateľom a predmet konania sa týka jej podnikateľskej činnosti.

Odvolateľ v odvolaní vytýka prvostupňovému súdu, že na právny vzťah medzi účastníkmi konania aplikoval ust. §§ 48, 52, 53, 54, 451 a 457 Občianskeho zákonníka a neaplikoval ustanovenia Obchodného zákonníka upravujúce ustanovenia o úvere. K tomu odvolací súd uvádza:

Podľa § 54 ods. 1 Občianskeho zákonníka, zmluvné podmienky upravené spotrebiteľskou zmluvou sa nemôžu odchýliť od tohto zákona v neprospech spotrebiteľa. Spotrebiteľ sa najmä nemôže vopred vzdať svojich práv, ktoré mu tento zákon alebo osobitné predpisy na ochranu spotrebiteľa priznávajú, alebo si inak zhoršiť svoje zmluvné postavenie.

Popretím úveru ako absolútneho obchodu sa nemôže rozumieť stav, ak súd aplikuje ustanovenie § 54 ods. 1 OZ, ktoré má svoj obsah a ktorým zákonodarca sledoval dôležitý cieľ v spotrebiteľských zmluvách bez ohľadu na typ zmluvy, teda aj v prípade absolútnych obchodov (absolútne obchody sú vzťahy regulované Obchodným zákonníkom bez ohľadu na povahu účastníkov zmluvy). Zo žiadneho ustanovenia zákona nevyplýva, že by z pôsobnosti ustanovenia § 54 ods. 1 OZ boli vylúčené niektoré typy spotrebiteľských zmlúv. Teda ustanovenie § 54 ods. 1 OZ reguluje aj absolútne obchody.

Ustanovenie § 54 ods. 1 OZ je ustanovením lex specialis s dopadom na všetky spotrebiteľské zmluvy, a teda aj na odložené platby v spotrebiteľských vzťahoch vrátane úverov. Odvolací súd sa domnieva, že ak by z pôsobnosti ustanovenia § 54 ods. 1 OZ mali byť vyňaté niektoré typy spotrebiteľských zmlúv,

zákonodarca by to explicitne upravil. To platí aj na typy upravené v Obchodnom zákonníku. Treba však poznamenať, že ide o pomerne nové ustanovenie a judikatúra súdov je ohľadne tohto ustanovenia zatiaľ zriedkavá (porov. rozsudok NS SR vo veci 5MCdo 20/2009).

Prvostupňový súd uvedené ustanovenie aplikoval dôsledne a podľa názoru odvolacieho súdu v súlade so zmyslom a cieľom predpokladaným zákonom.

Odvolací súd nijako nepopiera argumenty, že úver je absolútnym obchodom; predmetná vec je však o spotrebiteľskej zmluve, ktorá je regulovaná osobitnou právnou úpravou (zákon č. 634/1992 Z. z. a ustanoveniami Občianskeho zákonníka). Ide o vzťah medzi obchodníkom a spotrebiteľom, ktorý prijíma úver na potrebu. Teda ide o typický občianskoprávny vzťah.

Je náležité a plne v súlade s princípmi ochrany spotrebiteľa, že v prípade duplicitnej právnej úpravy rovnakých inštitútov súkromného práva je dôvodné aplikovať právnú úpravu o občianskych právach a nie podnikateľské právo. S účinnosťou zákona č. 150/2004 Z. z. (1.1.2004) došlo k zásadnej zmene spotrebiteľského práva. Nevýhodnejšie zmluvné klauzuly oproti zneniu Občianskeho zákonníka sa dostali do rozporu s novým ust. § 54 ods. 1 „spotrebiteľovi sa ani inak nesmie zhoršiť jeho postavenie“.

Za stavu dualistickej právnej úpravy (dvojaká právná úprava rovnakých inštitútov súkromného práva) je plošné vylúčenie občianskoprávnej úpravy inštitútov súkromného práva a naopak paušalizovanie obchodného práva typického predovšetkým pre podnikateľskú sféru nenáležité (viď dôsledky pre spotrebiteľov v ďalšej časti odôvodnenia).

Presadzovanie obchodného práva na inštitúty upravené v kódexe o občianskych právach len s poukazom na argumentáciu o úveroch ako absolútnych obchodoch je argumentačne zjednodušené. Sám zákonodarca napríklad pri spotrebiteľských zmluvách, medzi ktoré patria aj úvery, neodkázal pri odstúpení od zmluvy na úpravu Obchodného zákonníka, ale odkazovou poznámkou pod č. 19 pri § 5 zákona č. 258/2001 Z.z. odkázal na právnú úpravu v Občianskom zákonníku, aj keď za spotrebiteľské úvery sa považujú aj úvery ako absolútne obchody a Obchodný zákonník má vlastnú úpravu odstúpenia od zmluvy. Aj keď podľa legislatívnych pravidiel vlády nemajú odkazové poznámky normatívnu povahu, uvedený odkaz zákonodarcu názory o absolútnej prednosti právnej úpravy obchodného práva na spotrebiteľské úverové vzťahy relativizuje.

Odvolací súd už v minulosti použil na účely posúdenia dôsledkov odstúpenia od zmluvy v úverovom právnom vzťahu právnú úpravu obsiahnutú v Občianskom zákonníku (porov. rozsudky vo veciach sp. zn. 6Co 81/2012, 6Co 113/2010, 6Co 218/2012, 6Co 224/2012). Niektoré rozsudky pritom boli podrobené kontrole ústavnosti. Ústavný súd takýto postup neoznačil za ústavne nekonformný (napr. vec I. ÚS 402/2013) a pritom išlo o zásadnú právnú otázku s dopadom na výsledok súdneho sporu (dualistická právná úprava odstúpenia a premlčania).

Prvostupňový súd z dôvodu zrušenia zmluvy s účinkami podľa občianskeho práva (§ 48 ods. 2 OZ) nevyhovel žalobe v časti o úroky a poplatky za poskytnutie úveru (odplata za úver). Za právne významný považoval úkon žalobcu, ktorým odstúpil od zmluvy. Stalo sa tak listom sporiteľne z 26.11.2014 (čl. 7 spisu).

S týmto názorom sa žalobkyňa v odvolaní nestotožňuje a argumentuje, že súd posúdil vzťah iba podľa Občianskeho zákonníka. Podľa nej sa má odstúpenie od zmluvy posudzovať podľa obchodného práva, podľa ktorého účinky odstúpenia a zánik zmluvy nastávajú až od momentu doručenia odstúpenia ex nunc. Poukázala na znenie dohodnutej klauzuly o odstúpení, ktorá predpokladá zachovanie zmluvných nárokov veriteľa aj po odstúpení od zmluvy.

Odvolací súd reflektuje na judikatúru, ktorá podporuje odstúpenie od zmluvy bez rušenia práv zo zmluvy, ktoré vznikli pred odstúpením (napr. NS SR 1MObdo V 2/2007, NS ČR 33Odo 131/2003). S uvedenou judikatúrou v spoločenských vzťahoch vzniknutých pred zakotvením ustanovenia § 54 OZ do Občianskeho zákonníka sa dá súhlasiť. Žalobkyňou prezentovaná právná konštrukcia a treba povedať, že aj doterajšia judikatúra však nezohľadňujú ustanovenie § 54 ods. 1 v spojení s § 39 Občianskeho zákonníka.

Podľa § 39 Občianskeho zákonníka neplatný je právny úkon, ktorý svojim obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom.

Podľa § 48 Občianskeho zákonníka od zmluvy môže účastník odstúpiť, len ak je to v tomto alebo v inom zákone ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté. Odstúpením od zmluvy sa zmluva od začiatku zrušuje, ak nie je právnym predpisom ustanovené alebo účastníkmi dohodnuté inak.

Podľa Občianskeho zákonníka sa zmluva zrušuje s účinkami od začiatku (ex tunc, § 48 ods. 2) a tým zanikajú práva a povinnosti zo zmluvy. Momentom odstúpenia od zmluvy vznikajú práva a povinnosti z porušenia práva (bezodôvodné obohatenie, náhrada škody). Účastníci zrušenej zmluvy si majú navzájom vrátiť už vykonané plnenia (§ 457 OZ).

Ustanovenia spotrebiteľskej zmluvy, ktoré na rozdiel od ustanovení Občianskeho zákonníka zavádzajú spotrebiteľa nad rámec povinností vzniknutých podľa Občianskeho zákonníka, evidentne zhoršujú jeho postavenie. Akékoľvek rozšírenie záväzkov spotrebiteľa vrátane platenia úrokov napriek ich zrušeniu popri vzájomnej reštitučnej povinnosti po zániku zmluvy s účinkami ex tunc postavenie spotrebiteľa zhoršuje. Inými slovami povedané dôsledky odstúpenia od zmluvy podľa zmluvy dohodnutej medzi účastníkmi konania sú nevýhodnejšie ako dôsledky odstúpenia podľa úpravy v Občianskom zákonníku.

Žalobkyňa poukazuje na to, že sa použitím právnej úpravy o odstúpení od zmluvy podľa predpisov občianskeho práva dostáva do nevýhodnejšieho postavenia a v rozpore s princípom právnej istoty.

Odvolací súd s týmto názorom nesúhlasí. Naopak spotrebiteľia môžu právom očakávať, že zmluvné podmienky koncipované v rámci štandardnej typovej zmluvy ich nezaväzujú, pokiaľ sú vo svojich dôsledkoch nevýhodnejšie oproti právnej úprave podľa Občianskeho zákonníka (princíp právnej istoty, dôvery v objektívne občianske právo). Ide o akúsi jednostrannú kogentnosť ustanovení Občianskeho zákonníka v záujme vyššej ochrany pri štandardných typových zmluvách (porov. Kristián Csach, Štandardné zmluvy, Vydavateľství Aleš Čeněk, 2009, str. 178).

Nemožno prehliadnuť, že je to dodávateľ, ktorý naformuloval zmluvu (štandardná typová zmluva) a dobrovoľne sa rozhodol využiť ustanovenie zmluvy o odstúpení, aj keď existujú iné inštitúty súkromného práva, ktoré zmluvu komplexne nerušia s účinkami od momentu jej uzavretia (napr. výpoveď, strata výhody splátok).

Ustanovenie čl. VII zmluvných podmienok, podľa ktorého má spotrebiteľ plniť zmluvné povinnosti aj napriek odstúpeniu od zmluvy je upravené pre žalovaných nevýhodnejšie oproti úprave v § 48 v spojení s § 54 ods. 1, 5 a § 457 OZ.

Predmetná vec sa týka práva Európskej únie (smernica Rady 93/13 EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách; ďalej „smernica“). Ustanovenie § 54 ods. 1 OZ je pomerne náročné na dodávateľov a významne chráni spotrebiteľov. Treba však povedať, že ak sa neberie do úvahy výber sumy úveru a podpis, tak spotrebiteľ takmer žiadnym spôsobom neparticipuje na koncipovaní zmluvy. Preto sa dá plne pochopiť pomerne silná ochrana spotrebiteľov, ktorú slovenský zákonodarca zakotvil v ustanovení § 54 OZ. Faktická nerovnosť medzi dodávateľom a spotrebiteľom pri vzájomnej kontraktácii je zjavná a viaceré rozhodnutia Súdneho dvora na to poukazujú (napr. rozsudok C-168/05 Mostaza Claro, bod 25, 26, 27, rozsudok C-240/98 až C-244/98 Océano).

Odvolací súd nemá pochybnosti o súlade ustanovenia § 54 ods. 1 OZ s právom Európskej únie, ktoré umožňuje členským štátom prijať na ochranu spotrebiteľov aj prísnejšie ustanovenia, než aké odporúča smernica Rady 93/13/EHS (čl. 8 smernice Rady 93/13 EHS o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách „Členské štáty môžu prijať alebo si ponechať najprísnejšie opatrenia kompatibilné so zmluvou v oblasti obsiahnutej touto smernicou s cieľom zabezpečenia maximálneho stupňa ochrany spotrebiteľa“, porov. tiež rozsudok súdneho dvora vo veci C-484/08 Caja, uznesenie C-76/10 POHOTOVOSTĚ).

Súdom prináleží súdna kontrola zmluvných podmienok a dokonca aj abstraktná kontrola zmlúv (§ 153 ods. 3, 4 O.s.p.) s cieľom vylúčiť zo života bežných ľudí neprimerané podmienky, ktoré zhoršujú kvalitu života a tak naplniť cieľ čl. 6 citovanej smernice „postarať sa, aby spotrebiteľov neprijateľné klauzuly v zmluvách nezaväzovali“.

Odvolaťka obhajuje dôvodnosť aplikácie obchodnoprávnej úpravy o účinkoch odstúpenia od zmluvy s poukazom na úver ako absolútny obchod.

Odvolačný súd nijako nepopiera úver ako absolútny obchod a ani dôvodnosť aplikácie Obchodného zákonníka. Odvolačný súd len pripomína, že prednosť majú osobitné ustanovenia právneho poriadku, ktoré sú súčasťou špeciálnej právnej úpravy v oblasti spotrebiteľského práva vrátane ustanovení § 52 až § 54 OZ. O tom, že ide o spotrebiteľskú zmluvu, neboli žiadne pochybnosti a v konečnom dôsledku tomu zodpovedá aj definícia spotrebiteľskej zmluvy, za ktorú sa považuje každá zmluva bez ohľadu na právnu formu, ak ju uzatvára dodávateľ so spotrebiteľom.

Dualistický systém záväzkového práva na Slovensku je určitá anomália medzi právnymi poriadkami (dve kúpne zmluvy, dvojaká úprava premlčania, dualistická právna úprava uznania dlhu, zmluvných pokút, dvojaká úprava odstúpenia od zmluvy a pod.). Aplikácia prax síce ukazuje, že aj takýto stav môže dlhodobo fungovať (od 1.1.1992), avšak niet rozumného dôvodu na skonštatovanie, že na vadnosť právneho úkonu má dopadať právna úprava regulujúca vzťahy v zásade medzi biznismenmi, ak Občiansky zákonník ako kódex občianskeho súkromného práva takúto úpravu má a je pre nepodnikateľov výhodnejšia. (porov. tiež 5MCdo 20/09).

Uprednostnenie obchodného práva pred ustanoveniami kódexu o občianskych právach má pre spotrebiteľov diametrálne odlišné negatívne následky. Podľa obchodného práva pri uznaní dlhu nie je rozhodujúce, či spotrebiteľ vedel o tom, že dlh je premlčaný (§ 323 ObchZ; (1) Ak niekto písomne uzná svoj určitý záväzok, predpokladá sa, že v uznanom rozsahu tento záväzok trvá v čase uznania. Tieto účinky nastávajú aj v prípade, keď pohľadávka veriteľa bola v čase uznania už premlčaná. (2) Za uznanie nepremľčaného záväzku sa považujú aj právne úkony uvedené v § 407 ods. 2 a 3. (3) Uznatie záväzku má účinky aj voči ručiteľovi.

Na rozdiel Občiansky zákonník chráni neinformovanú osobu. Občianske právo umožňuje spotrebiteľom až v lehote 10 rokov uplatniť právo na vydanie bezdôvodného obohatenia, ak dodávateľ konal so zlým úmyslom. Obchodné právo takúto možnosť neupravuje. Obdobné rozdiely so zásadne odlišnými dôsledkami sa týkajú aj ostatných dualisticky upravených inštitútov súkromného práva a osobitne aj ručiteľa, ktorý je v podstate odkázaný na aktivitu priameho dlžníka.

Pri názore odvolateľky by sa v celej škále dualisticky upravených inštitútov súkromného práva malo použiť vždy obchodné právo vrátane regulácie inštitútu odstúpenia od zmluvy, s čím sa podľa odvolacieho súdu zásadne nedá súhlasiť. Spotrebiteľia napriek dôvere v objektívne právo zakotvené v kódexe o občianskych právach by sa museli podrobovať pomerne zložitejšiemu a vzdialenejšiemu obchodnému právu, ktoré oproti Občianskemu zákonníku zásadne zhoršuje ich postavenie.

Ustanovenie § 54 ods. 1 OZ preto podľa názoru odvolacieho súdu vykladať tak, že v prípade dualistickej právnej úpravy inštitútov súkromného práva sa na spotrebiteľské právne vzťahy nepoužije obchodné právo (Obchodný zákonník), ak aplikáciou konkrétnej zmluvnej podmienky by sa postavenie spotrebiteľa oproti občianskoprávnej úprave zhoršilo. Ustanovenie § 54 ods. 1 je dôsledkom transpozície čl. 8 smernice. Smernica síce neharmonizuje dualistické právne úpravy inštitútov súkromného práva, no na druhej strane nebráni ani regulácii, akú predstavuje ustanovenie § 54 ods. 1 OZ a ktoré bráni akémukoľvek zhoršeniu postavenia spotrebiteľa oproti tomuto zákonu (rozumej Občianskemu zákonníku, § 54 ods. 1 OZ).

Iná vec je možnosť dojednania iných dôsledkov odstúpenia, a to priaznivejších pre spotrebiteľa. Napríklad typickým výhodnejším dojednaním oproti zrušeniu zmluvy od jej začiatku by bolo dojednanie s cieľom ponechať splácanie nesplatených častí úverových prostriedkov. Pre spotrebiteľa je výhodnejšie splácať istinu, ako jednorazovo vrátiť (spravidla už spotrebované) úverové prostriedky. Ustanovenie § 48 ods. 2 OZ teda pripúšťa dohodu aj o inom následku, než je zrušenie zmluvy s účinkami od začiatku (ex tunc). Odvolačný súd preto preskúmal rozsudok aj vo vzťahu ku kvalite súdnej kontroly klauzuly o odstúpení od zmluvy.

Podľa čl. VII. zmluvy bod 1 „veriteľ má právo od zmluvy odstúpiť a požadovať okamžité splatenie mimoriadneho medziúveru a stavebného úveru vrátane príslušenstva, ak nastane niektorá zo skutočností uvedených v čl. XIX. Všeobecných podmienok.“

Podľa čl. VII. zmluvy bod 6 „odstúpením od tejto zmluvy nezaniká ani právo veriteľa požadovať zmluvne dohodnuté úroky až do zaplatenia celej pohľadávky.“

Podľa čl. VII. zmluvy bod 10 „v prípade odstúpenia od tejto zmluvy sa splatná istina, nezaplatené úroky a poplatky zúčtujú do jednej sumy, ktorá sa ďalej úročí v súlade s bodom 8. čl. VII. tejto zmluvy.“

Ako vyplýva zo znenia zmluvnej podmienky o odstúpení, táto zmluvná podmienka nie je vyvážená a naopak spôsobuje hrubú nerovnováhu v právach a povinnostiach v neprospech spotrebiteľa. Navyiac je nejasná a nezrozumiteľná v kontexte s ostatnými zmluvnými podmienkami a objektívne zhoršuje postavenie žalovaných spotrebiteľov. Slovom zákona (§ 54 ods. 1 OZ) ide o „odchýlenie sa v neprospech spotrebiteľa“, ktoré jednostranne zvyhodňuje iba veriteľa, zachováva všetky jeho práva. Veriteľ pritom nielenže zmluvu vytvoril, ale aj právny úkon odstúpenia naplnil, aj keď mal na výber iné inštitúty súkromného práva.

Klauzula o odstúpení nie je ničím iným, ako poistením zachovania všetkých práv veriteľa vrátane úrokov a poplatkov len s ďalším zvyhodnením, a to o úroky aj za úverové obdobie, ktoré ešte nenastalo. Dohoda o odstúpení zaväzuje žalovaných platiť úroky aj za obdobie, ktoré má ešte len nastať v budúcnosti. Splátky obsahujúce úroky boli rozložené aj na obdobie po odstúpení od zmluvy. Teda odstúpením od zmluvy má veriteľ zachované všetky svoje práva, kým spotrebiteľ žiadne.

Spotrebiteľovi v dôsledku odstúpenia zanikajú všetky práva a vzniká len povinnosť jednorazového plnenia vrátane úrokov a poplatkov, ktoré celé príslušenstvo si veriteľ zúčtuje netransparentným spôsobom do jednej istiny a ďalej úročí navýšenou sadzbou. Poplatky si sporiteľňa započítala z plnení už na začiatku právneho vzťahu, už pri prvej splátke. Formulárové znenie zachovania úrokov a dokonca ich navyšovanie po odstúpení od zmluvy odporuje aj kogentnému ustanoveniu § 517 ods. 2 OZ v spojení s nariadením vlády č. 87/1995 Z.z., ktoré predpokladá presnú výšku úrokov z omeškania.

Právna zástupkyňa žalobkyne na pojednávaní dňa 17.9.2013 predložila presný rozpis vkladov žalovaného v 1.rade, t. j. výpis z účtu odstúpeného medziúveru (č. l. 93 až 96 spisu). Žalobkyňa poskytla žalovaným medziúver vo výške 9.842,- Eur. Z výpisu z účtu predloženého žalobkyňou vyplýva, že žalovaný v 1.rade vrátil spolu sumu vo výške 7.402,98 Eur. Rozdiel medzi poskytnutým úverom a vkladmi je 2.439,02 Eur. Žalobkyňa uplatnila v žalobe 8.394,76 Eur. Je teda evidentné, že žalobkyňa uplatňuje aj úroky, a to napriek tomu, že zmluvu zrušila. V tejto súvislosti odvolací súd konštatuje, že žalobkyňa sa sama rozhodla pre odstúpenie od zmluvy aj keď existujú iné inštitúty, ktoré zmluvu od začiatku nerušia, napr. výpoveď.

Odvolací súd zároveň poznamenáva, že zmluvný formulár vyhotovila žalobkyňa, a preto v rámci súdnej kontroly zmluvných podmienok sa musia posudzovať zmluvné podmienky spolu s konzekvenciami vyplývajúcimi z ostatných zmluvných podmienok.

Tunajší súd len v inom zložení už judikoval definíciu neprijateľnej zmluvnej podmienky a takou sa rozumie aj netransparentné, či neurčité zmluvné ustanovenie; cit. z rozsudku vo veci 18Co 109/2011 „Odvolací súd zastáva názor, že neprijateľnou zmluvnou podmienkou je podmienka, ktorá vyvoláva v neprospech spotrebiteľa, ako slabšej zmluvnej strany, hrubú nerovnováhu. Znaky neprijateľnej zmluvnej podmienky napĺňa nielen podmienka, ktorá je neprimeraná (napr. neprimeraná sankcia za porušenie záväzku spotrebiteľa), ale aj podmienka, ktorá je neurčitá alebo je v rozpore s „ratio legis“ zákonného ustanovenia, podľa ktorého bola dojednaná (napr. úroky z omeškania nad limit podľa nar. vl. 87/1995 Z.z.). Za neprijateľnú považuje odvolací súd aj zmluvnú podmienku, ktorá vyjadruje finančný záväzok spotrebiteľa za plnenie, ktoré mu po materiálnej stránke nie je dodané a slúži v skutočnosti záujmom dodávateľa (tzv. teória skutočného plnenia spomínaná najčastejšie v súvislosti s poplatkami v spotrebiteľských úverových vzťahoch)“.

Argument žalobkyne uvádzaný v konaní pred súdom prvého stupňa, že má nárok na priznanie úroku až do úplného zaplatenia poskytnutých úverových prostriedkov v zmysle ust. § 497 Obchodného

zákonníka, a taktiež má nárok od účinnosti odstúpenia od zmluvy aj na zmluvne dohodnutý úrok z omeškania s poukazom na ust. § 351 ods. 1 Obchodného zákonníka a čl. VII. bod 8 zmluvy o úvere, odvolací súd považuje za nedôvodný. V tejto súvislosti odvolací súd poukazuje na výklad zákonodarcu k ust. § 369 ods. 1 Obchodného zákonníka (novela vykonaná zákonom č. 454/2008 Z. z.). Už pred spresnením úpravy § 369 Obchodného zákonníka prevažovali názory, že na spotrebiteľské veci majú dopadať ustanovenia o úrokoch z omeškania upravené v § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka a bolo problematické si čo len predstaviť, že Nariadenie vlády č. 87/1995 Z. z. by nemalo regulovať spotrebiteľské veci ako typické občianskoprávne vzťahy. Preto sa novelizácia ust. § 369 Obchodného zákonníka vnímala len ako snaha zákonodarcu usmerniť a zjednotiť aplikačnú prax a nie zmeniť právny stav. Zástancovia favorizovania obchodnoprávnej úpravy presadzujú obchodnoprávnu úpravu odstúpenia od zmluvy aj s poukazom na ust. § 5 zákona č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch (nahradený zákonom č. 129/2010 Z. z.).

Odvolací súd však poukazuje na to, že uvedené ustanovenie presne odkazuje v súvislosti s odstúpením od zmluvy nie na Obchodný zákonník, ale na § 48 Občianskeho zákonníka (ide o zákonný dôvod odstúpenia od zmluvy spojený s viazanou zmluvou o predaji produktu). Je to evidentné z odkazovej poznámky pod čiarou (cit. zo zákona č. 258/2001 Z.z. (9) § 48 Občianskeho zákonníka). Zákonodarcia neodkázal na ustanovenia Obchodného zákonníka, aj keď spotrebiteľskými úvermi sú aj úvery ako absolútne obchody.

Odvolací súd preto odmieta názor žalobkyne, podľa ktorého na predmetnú spotrebiteľskú vec v časti o vadnosti právneho úkonu (odstúpenie od zmluvy) nedopadá právna úprava občianskeho práva, ale obchodného práva.

Prvostupňový súd rozhodol vo výroku vecne správne, ak žalobkyni priznal len nesplatenú časť úverových prostriedkov. Odvolací súd sa stotožňuje aj s dôvodmi priznania úrokov z omeškania od 22.10.2011, t. j. od účinnosti odstúpenia od zmluvy. Preto odvolací súd rozsudok vo výroku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti, vrátane správneho výroku o trovách konania ako vecne správny potvrdil (§ 219 ods. 1 O. s. p.).

K odvolacej námietke žalobkyne o nepriznaní náhrady trov konania až vo výške 1.932,76 Eur v súlade s jej podaním zo dňa 10.4.2014, odvolací súd poznamenáva, že pri výpočte trov právneho zastúpenia za štyri úkony právnej služby po 253,94 Eur a súdneho poplatku vo výške 503,50 Eur žalobkyňa uplatnila trovy konania, ako by bola plne úspešným účastníkom konania. Vzhľadom len na čiastočný úspech žalobkyne v konaní (2.439,02 Eur) jej pomer úspechu predstavuje len 29,05 %, čo v konečnom dôsledku znamená, že súdom prvého stupňa priznaná náhrada trov konania žalobkyni vo výške 966,69 Eur je nesprávna. Vzhľadom na skutočnosť, že žalovaný a vedľajší účastník na strane žalovaného nepodalí odvolanie proti výroku o priznaných trovách konania žalobkyni, odvolací súd už nijako nemohol znížiť žalobkyni prvostupňovým súdom priznané trovy konania vo výške 966,69 Eur (t. j. zhoršiť postavenie žalobkyne, ktorej priznané trovy konania neboli odvolaním okrem žalobkyne napadnuté).

K priznaným trovám konania vedľajšiemu účastníkovi odvolací súd sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením rozsudku v napadnutej časti, a preto sa obmedzuje na konštatovanie správnosti dôvodov uvedených v napadnutom rozsudku a dopĺňa nasledovné:

Vedľajší účastník od prvého vyjadrenia k žalobe uvádzal, že žalovanému bol poskytnutý mimoriadny medziúver vo výške 9.842,- Eur, z toho žalovaný zaplatil sumu 7.402,98 Eur a vzhľadom na skutočnosť, že žalobkyňa má nárok len na vydanie bezdôvodného obohatenia, žiadal žalobu v časti nad sumu 2.439,02 Eur zamietnuť a priznať mu náhradu trov konania. Odvolací súd sa preto stotožňuje so záverom súdu prvého stupňa, že vedľajší účastník bol úspešný v konaní v celom ním namietanom rozsahu, čo sa má premietnuť aj do rozhodnutia o trovách konania. V neposlednom rade je nutné poznamenať, že vedľajší účastník (Združenie na ochranu spotrebiteľa) vstúpil do konania za účelom ochrany spotrebiteľov pred uplatňovaním nekalých podmienok zo strany žalobkyne (dodávateľa), čo je aj cieľom združení pôsobiacich na ochranu spotrebiteľa (ako slabšej strany spotrebiteľského zmluvného vzťahu) vo všeobecnosti. Odvolací súd preto nevidí dôvod prečo by vedľajší účastník, ktorého predmetom činnosti je ochrana spotrebiteľa pred uplatňovaním nekalých podmienok nemohol do konania vstúpiť len v tej časti uplatneného nároku, v ktorej považoval nárok za uplatňovaný v rozpore s právom na ochranu spotrebiteľa.

Odvolací súd zároveň poznamenáva, že tarifnú hodnotu veci v tomto prípade mala správne tvoriť hodnota 5.955,74 Eur a základná sadzba za jeden úkon právnej služby mala predstavovať 200,85 Eur. Vzhľadom na skutočnosť, že právny zástupca vedľajšieho účastníka uplatnil trovy konania pozostávajúce z trov právneho zastúpenia len z hodnoty 3.516,72 Eur, na základe uvedeného odvolací súd rozsudok v napadnutom výroku o trovách konania ako vecne správny potvrdil.

O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 224 ods. 1 v spojení s §142 ods. 1 O. s. p.. Vedľajší účastník má právo na plnú náhradu trov odvolacieho konania, pretože vo vzťahu k odvolaniu vo veci samej bol plne úspešným. Vedľajšiemu účastníkovi vznikli v odvolacom konaní trovy spočívajúce v trovách právneho zastúpenia za jeden úkon právnej služby - vyjadrenie k odvolaniu (§ 14 ods. 1 písm. b/ vyhlášky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, ďalej len vyhlášky). Tarifnú hodnotu veci v odvolacom konaní tvorila prvostupňovým súdom zamietnutá časť žaloby (o zaplatenie 5.955,74 Eur), a teda právnenému zástupcovi vedľajšieho účastníka patrí za jeden úkon právnej služby odmena vo výške 200,85 Eur (podľa § 10 ods. 1 vyhlášky z tarifnej hodnoty veci 5.955,74 Eur). K tomu je potrebné pripočítať režijný paušál 8,04 Eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) a 41,77 Eur DPH (§ 18 ods. 3 vyhlášky). Žalobkyňa je preto povinná nahradiť vedľajšiemu účastníkovi trovy odvolacieho konania vo výške 250,66 Eur tak, ako je uvedené vo výrokovej časti rozhodnutia

Rozhodnutie bolo prijaté senátom Krajského súdu v Prešove v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.